วิจัยสำรวจสภาพปัญหาและคุณภาพด้านครูผู้สอนภาษาจีนโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

A Survey Research on the Problem and Teaching Quality of Chinese Language Instructors in Elementary Schools in Thailand under the Office of the Basic Education Commission

ธีรพงศ์ แก้วมณี[1] I Theerapong Kaewmanee[1]
วรรณา เหล่าเขตกิจ[2] I Wanna Laokhetkit [2]

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาด้านครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีนของโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เสนอแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีนของโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงผสานวิธี โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายเป็นโรงเรียนรัฐบาลที่เปิดสอนรายวิชาภาษาจีนในระดับประถมศึกษาที่กระจายอยู่ 7 ภูมิภาคของประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 21 แห่ง ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ สังเกตการเรียนการสอนในชั้นเรียน และศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

ผลการศึกษา พบปัญหาด้านครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีน สามารถสรุปได้ดังนี้ 1) สถานศึกษามักเจอกับปัญหาความไม่เสถียรด้านอัตรากำลังครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีน 2) ครูผู้สอนมีประสบการณ์ด้านการสอนภาษาจีนน้อย 3) มีครูผู้สอนจำนวนไม่น้อยที่สำเร็จการศึกษาในสาขาที่ไม่สอดคล้องกับการสอนภาษาจีน 4) ระดับความสามารถทางภาษาของครูผู้สอนเป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน 5) ครูผู้สอนขาดการใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่ทันสมัยและน่าสนใจ ทั้งนี้ผู้วิจัยยังได้เสนอแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา ปรับปรุงคุณภาพของครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

คำสำคัญ: ครูผู้สอน, การเรียนการสอนภาษาจีน, ประเทศไทย

[1] อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี/ E-mail: theerapong.ka@udru.ac.th
[2] อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์/ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี/ E-mail: wanna.la@udru.ac.th)
*E-Mail ผู้ส่งบทความ : theerapong.ka@udru.ac.th/ เบอร์โทรศัพท์ 062-8762802/ รับเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ.2566/ แก้ไขเมื่อ วันที่ 23 มกราคม พ.ศ.2567/ ตอบรับเมื่อวันที่ 31 มกราคม พ.ศ.2567/ เผยแพร่ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2567

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study the problems of primary education of Chinese language teachers under the Office of the Basic Education Commission; and 2) propose guidelines for the professional development of Chinese language teachers in primary education under the Office of the Basic Education Commission. The researcher used a mixed methodology with a purposive sampling technique. The target groups were the government schools that provide Chinese language courses to primary school students in seven regions of Thailand. There were 21 schools in total. The researchers collected the data through questionnaires, interviews, classroom teaching observations, and research-related documents.

The results indicated that the problems of the Chinese language teachers can be summarized as follows: 1) Educational institutions often encounter instability in the number of Chinese teachers. 2) The teachers lack sufficient experience in teaching Chinese. 3) There are quite a few Chinese teachers who have graduated in fields that do not relate to Chinese teaching. 4) The language proficiency of the teachers is an obstacle for schools' teaching and learning management. 5) The teachers lack the use of modern and interesting teaching techniques and methods. Lastly, in order to benefit Chinese teachers' professional development, the researcher has also proposed guidelines for future Chinese teaching.

Keywords : Teacher, Teaching Chinese Language, Thailand

บทนำ

ตั้งแต่ต้นศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนให้การสนับสนุนและเพิ่มขีดกำลังการพัฒนาประเทศมาอย่างต่อเนื่อง ชลาลัย อานามวัฒน์ (2556) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันจำนวนประชากรทั่วโลกที่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่มีมากถึง 1 ใน 6 ของจำนวนประชากรโลก และภาษาจีนยังมีบทบาทเป็น 1 ในภาษาราชการของสหประชาชาติและเป็นภาษาต่างประเทศที่ประชาคมโลกให้ความสำคัญไม่น้อยไปกว่าภาษาอังกฤษ ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้กระแสความนิยมด้านการเรียนภาษาจีนในนานาประเทศต่างก็ทวีความเข้มข้นอย่างต่อเนื่องเช่นกัน

ภาษาคือพื้นฐานการเรียนรู้ของทุก ๆ ศาสตร์วิชาและเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการเชื่อมโยงและเปิดโอกาสให้มนุษย์สามารถติดต่อ สื่อสาร และแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างไร้ขีดจำกัด แรงงานที่มีทักษะภาษาที่สองหรือสาม จึงเป็นที่ต้องการเป็นอย่างยิ่งในตลาดแรงงานสากล ดังเช่นประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นด้านธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวจากนานาประเทศจำนวนมากที่เลือกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย หนึ่งในนั้นมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนคิดเป็นร้อยละ 30 ของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมด ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว โรงแรม ร้านอาหาร มัคคุเทศก์ หรืองานที่จำเป็นต้องใช้นักแปล

และล่ามภาษาจีน ต่างก็มีความต้องการแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านภาษาจีนเป็นอย่างยิ่ง (ประจิตร ป้อมอรินทร์, 2563)

ธีรพงศ์ แก้วมณีและคณะ (2566) ได้กล่าวว่า ปี พ.ศ. 2549 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ (พ.ศ. 2549 - 2553) เพื่อใช้เป็นแบบแผนในการยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยทุกมิติ อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการสนับสนุนและยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ซึ่งการปรับปรุงและพัฒนาระบบการเรียนการสอนให้มีคุณภาพก็เป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว

ถึงแม้ว่าแผนยุทธศาสตร์ฯ จะเป็นแบบแผนที่สำคัญเพื่อการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศ และยังสามารถแก้ไขปัญหาด้านครูผู้สอนภาษาจีนในประเทศได้อยู่ไม่น้อย เช่น ปัญหาขาดแคลนครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีน ปัญหาด้านเสถียรภาพของอัตรากำลังครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีน ปัญหาด้านคุณภาพการสอนของผู้สอนภาษาจีน ครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ด้านการสอนภาษาจีน ปัญหาด้านระดับความสามารถทางภาษาของครูผู้สอนภาษาจีน (Yanyi Chen, 2556) เป็นต้น แต่การเรียนการสอนภาษาจีนในปัจจุบัน กลับยังต้องเผชิญกับปรากฏการณ์ “สามศูนย์” และอาจจะเป็นเรื่องยากที่จะต้องจัดการให้ปรากฏการณ์ดังกล่าวหายไปจากวงการการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย สำหรับปรากฏการณ์ “สามศูนย์” ในที่นี้อาจตีความได้ว่า การจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษา ตลอดจนระดับชั้นอุดมศึกษา ผู้เรียนภาษาจีนเหล่านี้จะต้องเริ่มเรียนภาษาจีนจากระดับพื้นฐานหรือเริ่มต้นจากศูนย์อยู่เสมอ (ธีรพงศ์ แก้วมณี, 2564) ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อความต่อเนื่องในการเรียนภาษาจีนของผู้เรียน ผู้เรียนที่เคยเรียนภาษาจีนมาก่อนอาจหมดแรงจูงใจในการเรียนภาษาจีนในระดับที่สูงขึ้น ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อคุณภาพและระดับความสามารถทางด้านภาษาจีนของผู้เรียนชาวไทยมาอย่างยาวนาน การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จำเป็นจะต้องศึกษาวิจัยปัญหาด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยทุกมิติ ซึ่งปัญหาด้านครูผู้สอนก็เป็นปัญหาสำคัญที่ควรเร่งศึกษาวิจัย เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาจีนให้ดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาด้านครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีนของโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีนของโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ดำเนินงานวิจัยนี้ในระหว่างปี พ.ศ. 2563 - พ.ศ. 2565 ซึ่งเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยคัดเลือกสถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสบการณ์สูง

และมีผลงานการส่งนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันทักษะภาษาจีนทั้งระดับภาคหรือระดับประเทศระดับดีเยี่ยม จาก 7 ภูมิภาคในประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 21 แห่งให้เป็นกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยนี้

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงผสานวิธี (Mixed Method) เพื่อศึกษาปัญหาด้านครูผู้สอนภาษาจีนโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้รับคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านภาษาจีนเพื่อใช้ประกอบการเลือกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งผู้วิจัยเลือกเก็บข้อมูลด้วยการใช้เครื่องมือการวิจัย ดังนี้

1) แบบสอบถาม ผู้วิจัยออกแบบแบบสอบถามออกเป็น 2 ฉบับ คือแบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนภาษาจีน และแบบสอบถามสำหรับผู้เรียน

2) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยออกแบบแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ฉบับ คือ แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และแบบสัมภาษณ์สำหรับครูผู้สอนภาษาจีน

3) แบบบันทึกการสอนในชั้นเรียนของแต่ละสถานศึกษา

3. การเก็บรวมรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนภาษาจีนจำนวน 150 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้น จำนวน 103 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 68.67 ส่งแบบสอบถามสำหรับผู้เรียนภาษาจีนจำนวน 880 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้นจำนวน 788 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.55 นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ใช้แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้เข้าไปสังเกตการเรียนการสอน ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยการหาค่าเฉลี่ยร้อยละ (Percentage) โดยใช้สูตร $P = f / N \times 100$ และข้อมูลจากการสังเกตและการสัมภาษณ์

ผลการวิจัย

จากการศึกษา พบปัญหาด้านครูผู้สอนภาษาจีนสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านประเภทครูผู้สอน

จากการลงพื้นที่สำรวจสภาพครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีนของโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 21 แห่ง พบว่าโรงเรียนเหล่านี้มีครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีน 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือครูผู้สอนชาวจีนและครูผู้สอนชาวไทย และได้ส่งแบบสอบถามสำหรับครูผู้สอนภาษาจีนจำนวน 150 ฉบับ ได้รับกลับคืนมาทั้งสิ้นจำนวน 103 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 68.67 จากจำนวนดังกล่าวมีครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทยคิดเป็นร้อยละ 69.31 และครูผู้สอนภาษาจีนชาวจีนคิดเป็นร้อยละ 30.69 ที่ตอบแบบสอบถาม ครูผู้สอนเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 86 ครูผู้สอนเพศชายคิดเป็นร้อยละ 14

พิชัย แก้วบุตร (2564) ได้กล่าวว่าโรงเรียนที่มีครูผู้สอนชาวจีนส่วนใหญ่จะพบครูผู้สอนชาวจีน 2 กลุ่ม คือ 1) ครูอาสาสมัครชาวจีนจากสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (Hanban) ครูผู้สอนกลุ่มนี้เป็นชาวจีนรุ่นใหม่ที่เพิ่งจบการศึกษาระดับปริญญาตรี หรือกำลังศึกษาระดับปริญญาโทในสาขาที่เกี่ยวข้อง

กับการเรียนการสอนภาษาจีน และได้สมัครเข้าร่วมโครงการครูอาสาสมัครชาวจีน โรงเรียนรัฐบาลหลายแห่งได้จ้างครูอาสาสมัครชาวจีนเข้ามาสอนรายวิชาภาษาจีนในโรงเรียนนั้น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะค่านิยมการเรียนภาษาต่างประเทศกับเจ้าของภาษา ถึงแม้โครงการครูอาสาสมัครชาวจีนจะช่วยลดทอนปัญหาความขาดแคลนครูผู้สอนภาษาจีนในประเทศไทยได้ แต่เนื่องจากครูอาสาสมัครที่เดินทางเข้ามาสอนภาษาจีนในประเทศไทยมีระยะเวลาการสอนในประเทศไทยอย่างจำกัด ผู้วิจัยพบว่าครูผู้สอนกลุ่มนี้ยังมีข้อจำกัด เช่น ความสามารถทางด้านภาษาไทยของครูผู้สอน การปรับตัวทางด้านวัฒนธรรม ความเสถียรในด้านอัตรากำลังครูผู้สอน เป็นต้น 2) ครูอัตราจ้างชาวจีน ครูผู้สอนกลุ่มนี้เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการใช้ชีวิต ทำงาน หรือเคยมาปฏิบัติหน้าที่สอนภาษาจีนในประเทศไทย มีระดับภาษาไทยที่ค่อนข้างดีกว่าครูอาสาสมัครชาวจีน มีความคุ้นชินกับภาษาและวัฒนธรรมไทย มีประสบการณ์การสอนภาษาจีนให้กับผู้เรียนชาวไทย จึงได้รับผลตอบรับที่ดีจากโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีน อนึ่ง ครูผู้สอนกลุ่มนี้มีความเสถียรด้านอัตรากำลังมากกว่าครูอาสาสมัครชาวจีน

ครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ 1) ครูชาวไทยที่มีประสบการณ์สูง ครูผู้สอนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีอายุค่อนข้างสูง เป็นชาวไทยที่มีเชื้อสายจีน ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่ ได้เรียนภาษาจีนมาตั้งแต่วัยเด็ก เคยมีประสบการณ์ได้ไปศึกษาเล่าเรียนอยู่ที่ไต้หวัน มีระดับภาษาจีนที่ดีมากหรือเทียบเท่าระดับภาษาของผู้ที่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาแม่ มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์การสอนภาษาจีนภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมไทยที่สูงแต่ครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทยกลุ่มนี้อยู่ในวัยที่ใกล้จะเกษียณอายุราชการแล้ว 2) ครูชาวไทยรุ่นใหม่ ครูผู้สอนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เติบโตมากับวัฒนธรรมไทยที่ใช้ภาษาไทยเป็นภาษาที่หนึ่ง หรืออาจจะมีครูผู้สอนบางส่วนที่มีเชื้อสายจีน แต่ครอบครัวไม่ได้ใช้ภาษาจีนสื่อสารในชีวิตประจำวันแล้ว ดังนั้นครูผู้สอนชาวไทยรุ่นใหม่ส่วนใหญ่จึงมีระดับภาษาจีนที่ไม่ดีเท่าครูผู้สอนชาวไทยกลุ่มแรก

เนื่องจากโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยนี้เป็นโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยยังพบว่าครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทยยังสามารถแยกกลุ่มตามตำแหน่งของงานประกอบด้วย 1) ครูผู้สอนข้าราชการ จากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนที่เป็นข้าราชการที่ผ่านการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุและได้รับการแต่งตั้งเข้ารับราชการครูเป็นกลุ่มครูผู้สอนที่มีความเสถียรในด้านอัตรากำลังค่อนข้างสูง ซึ่งก็นับเป็นจุดเด่นของครูผู้สอนกลุ่มนี้ แต่จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาพบว่าในสภาพความเป็นจริง โรงเรียนรัฐบาลที่เปิดสอนรายวิชาภาษาจีนในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ไม่นิยมรับครูผู้สอนข้าราชการครูสาขาวิชาภาษาจีนมาบรรจุอยู่ที่โรงเรียน เนื่องจากธรรมชาติของโรงเรียนประถมศึกษามีความไม่เสถียรในด้านอัตรากำลังครูผู้สอนค่อนข้างสูง อีกทั้งการเปิดสอนรายวิชาต่าง ๆ ที่นอกเหนือจากรายวิชาพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางก็มีความไม่เสถียรเช่นกัน บางรายวิชาที่นอกเหนือจากรายวิชาพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลาง อาจเปิดให้มีการเรียนการสอนตามกระแสความนิยมของสังคมภายนอก เมื่อกระแสความนิยมในรายวิชาเหล่านั้นเบาบางลงก็อาจจะไม่มีการเปิดสอนรายวิชาดังกล่าวได้ จากปัจจัยเหล่านี้ ครูผู้สอนที่เข้ามาสอนในโรงเรียนรัฐบาลระดับประถมศึกษาจะต้องมีความสามารถและเชี่ยวชาญในการสอนเนื้อหาของทุก ๆ รายวิชาตามที่การศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด ซึ่งครูผู้สอนที่มีความสามารถเช่นนี้ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ที่เคยสำเร็จการศึกษาสาขาปฐมวัยมาก่อน ดังนั้น การรับครูผู้สอนข้าราชการครูที่จบสาขาวิชาภาษาจีนเข้ามาบรรจุในโรงเรียนรัฐบาลระดับประถมศึกษาจึงเป็นเรื่องที่ท้าทายเป็นอย่างยิ่งในมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ครูผู้สอนอัตราจ้าง

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนพบว่า ครูผู้สอนกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เคยสำเร็จการศึกษาจากสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาจีน หรือเป็นผู้ที่เคยมีประสบการณ์ไปศึกษาเล่าเรียนที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมจีน ได้รับการฝึกฝนทักษะและมีเทคนิคการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนที่เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนภาษาจีนในยุคสมัยใหม่ แต่ครูผู้สอนอัตราจ้างส่วนใหญ่เป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ที่กำลังเตรียมพร้อมเพื่อจะขอขึ้นทะเบียนรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูและสอบคัดเลือกเข้ารับราชการครูในอนาคต กลุ่มครูผู้สอนภาษาจีนที่ยังเป็นอัตราจ้างจะเป็นที่ต้องการของหลาย ๆ สถานศึกษา แต่จากปัจจัยข้างต้นทำให้เห็นว่ากลุ่มครูผู้สอนอัตราจ้างก็ยังเป็นกลุ่มครูผู้สอนอีกหนึ่งกลุ่มที่ขาดความเสถียรด้านอัตรากำลังครูผู้สอน เพราะเมื่อกลุ่มครูผู้สอนเหล่านี้สามารถสอบเข้าบรรจุเป็นข้าราชการครูได้แล้วนั้น ก็จำเป็นที่จะต้องย้ายไปสอนประจำอยู่ ณ โรงเรียนที่ตนเองสอบเข้าบรรจุได้ สภาพการเช่นนี้ก็ไม่ได้เป็นผลดีต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในระยะยาว เนื่องจากความไม่เสถียรเรื่องอัตรากำลังครูผู้สอนส่งผลโดยตรงต่อความต่อเนื่องด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน โดยเฉพาะรายวิชาภาษาจีนในระดับชั้นประถมศึกษาที่มุ่งเน้นการสร้างแรงบันดาลใจด้านการเรียนภาษาจีนให้กับผู้เรียน เมื่อจำเป็นจะต้องเปลี่ยนแปลงครูผู้สอนภาษาจีนอยู่บ่อยครั้ง อาจจะเป็นปัจจัยที่สามารถลดทอนแรงจูงใจของผู้เรียนได้ไม่มากก็น้อย

จากข้อมูลที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น ทำให้มองเห็นสภาพของครูผู้สอนภาษาจีนโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งต่างก็มีจุดเด่นและจุดด้อยที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่าครูผู้สอนชาวไทยที่เป็นข้าราชการและครูอัตราจ้างชาวจีนจะมีจุดเด่นเรื่องความเสถียรด้านอัตรากำลังครูผู้สอนค่อนข้างสูง ครูผู้สอนทั้ง 2 กลุ่มต่างก็สามารถปฏิบัติหน้าที่งานสอนภาษาจีนในโรงเรียนได้ในระยะยาว และเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนภาษาจีนให้กับผู้เรียนชาวไทยค่อนข้างสูง แต่ในสภาพความเป็นจริง โรงเรียนรัฐบาลที่เปิดสอนรายวิชาภาษาจีนในระดับประถมศึกษามักจะจ้างครูอาสาสมัครชาวจีนและครูผู้สอนชาวไทยที่เป็นอัตราจ้าง แม้ว่าครูผู้สอนทั้งสองกลุ่มจะมีจุดเด่น เช่นเป็นครูผู้สอนรุ่นใหม่ที่มีทักษะในการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนที่เหมาะสมกับการเรียนการสอนภาษาจีนในยุคสมัยใหม่ แต่ครูผู้สอนทั้ง 2 กลุ่มก็ยังขาดความเสถียรด้านอัตรากำลังครูผู้สอน โดยเฉพาะครูอาสาสมัครชาวจีนที่เมื่อถึงกำหนดครบวาระที่จะต้องเดินทางกลับประเทศ สถานศึกษาจำเป็นจะต้องรอให้ครูอาสาสมัครชาวจีนรุ่นใหม่เดินทางเข้ามาสอน ส่งผลต่อความต่อเนื่องด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน สำหรับสภาพการจ้างครูผู้สอนภาษาจีนกลุ่มต่าง ๆ ของโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ข้อสรุปดังภาพที่ 1

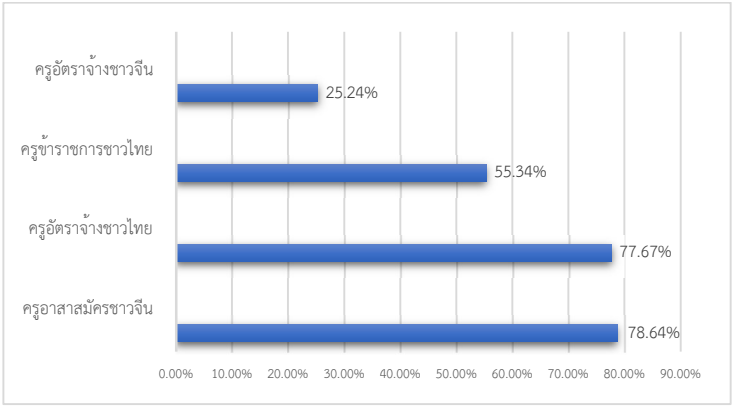

ภาพที่ 1 สภาพการจ้างครูผู้สอนภาษาจีนของโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสพฐ.

2) ด้านประสบการณ์การสอนภาษาจีน

ผู้วิจัยได้ศึกษาช่วงวัยและประสบการณ์ด้านการสอนภาษาจีนของครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่มีอายุและประสบการณ์ด้านการสอนภาษาจีนที่น้อยมาก ครูผู้สอนที่มีอายุอยู่ระหว่าง 22-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 80.58 ครูผู้สอนที่มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.53 ครูผู้สอนที่มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.97 และครูผู้สอนที่มีอายุอยู่ระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.91

ข้อมูลด้านประสบการณ์การทำงานด้านการสอนภาษาจีนของครูผู้สอนชาวไทย พบว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีนยังไม่ถึง 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.62 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.36 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.53 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.62 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.71 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.77 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 16.50 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 11-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 1.94 และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 21 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.94 จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด (ดังภาพที่ 2)

ส่วนข้อมูลด้านประสบการณ์การทำงานด้านการสอนภาษาจีนของครูผู้สอนชาวจีน พบว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีนยังไม่ถึง 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 41.03 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.38 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 2 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.26 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 3 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.51 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 4 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.56 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.13 ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์สอนภาษาจีน 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 5.13 จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด (ดังภาพที่ 3)

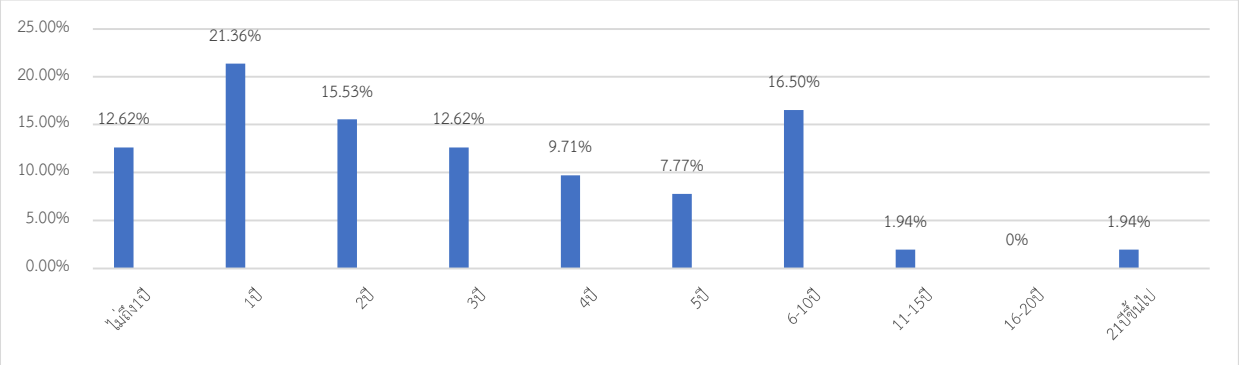

ภาพที่ 2 ประสบการณ์การทำงานด้านการสอนภาษาจีนของครูผู้สอนชาวไทย

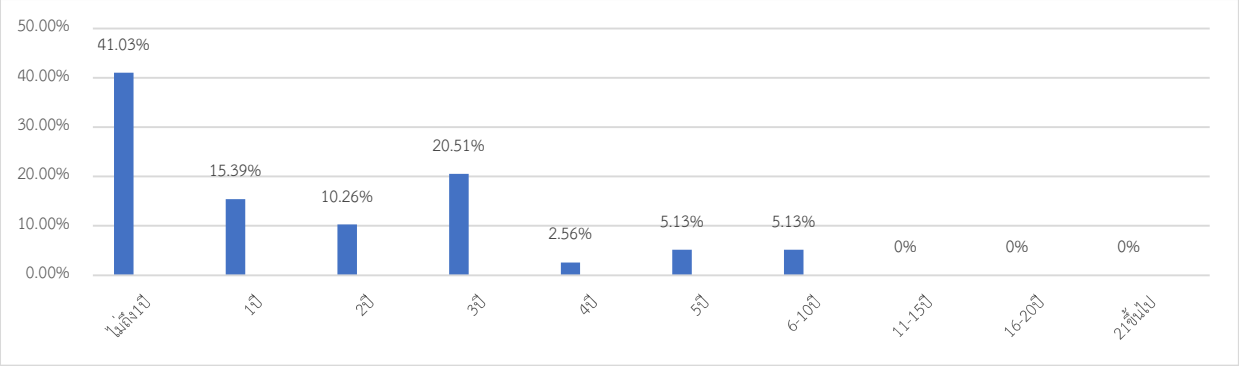

ภาพที่ 3 ประสบการณ์การทำงานด้านการสอนภาษาจีนของครูผู้สอนชาวจีน

จากข้อมูลข้างต้น พบว่าครูผู้สอนภาษาจีนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งครูผู้สอนชาวไทยหรือจีน ส่วนใหญ่จะมีประสบการณ์ด้านการสอนภาษาจีนไม่เกิน 10 ปี โดยเฉพาะครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทยส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนภาษาจีน 1 ปีหรือครูผู้สอนภาษาจีนชาวจีนส่วนใหญ่ที่มีประสบการณ์การสอนภาษาจีนยังไม่ถึง 1 ปี ครูผู้สอนชาวจีนที่มีประสบการณ์การสอนภาษาจีนยังไม่ถึง 1 ปีส่วนใหญ่เป็นครูอาสาสมัครชาวจีนจากสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (Hanban)

ผลการสัมภาษณ์พบว่าการรับครูผู้สอนอาสาสมัครชาวจีนเข้ามาปฏิบัติหน้าที่สอนภาษาจีนอยู่ที่ประเทศไทยจะช่วยบรรเทาปัญหาด้านความขาดแคลนครูผู้สอนเจ้าของภาษาได้มาก ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ด้านการสอนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติที่ค่อนข้างน้อย แต่ครูผู้สอนอาสาสมัครชาวจีนส่วนใหญ่จะมีความมุ่งมั่นตั้งใจและมีความอดทนสูงในการปฏิบัติหน้าที่ แต่โดยปกติแล้วครูชาวจีนจะสามารถปฏิบัติหน้าที่สอนภาษาจีนในประเทศไทยได้ไม่เกิน 3 ปี เมื่อครบวาระการปฏิบัติหน้าที่ต้องเดินทางกลับประเทศจีน ดังนั้นครูผู้สอนภาษาจีนกลุ่มนี้จึงมีความไม่เสถียรด้านอัตรากำลังครูผู้สอนที่ค่อนข้างสูง อีกทั้งยังเป็นผู้ที่มีประสบการณ์การสอนภาษาจีนที่น้อยมาก ช่วงระยะแรกที่ต้องเดินทางมาสอนภาษาจีนที่ประเทศไทย ต้องใช้เวลาในการปรับตัวด้านภาษาและวัฒนธรรม และพบว่าการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนกลุ่มนี้ในช่วงแรกไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนได้ เมื่อระยะเวลาผ่านไปจึงสามารถปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมและผู้เรียนชาวไทยได้ แต่เป็นช่วงเวลาที่ครบกำหนดการปฏิบัติหน้าที่สอนและจะต้องเดินทางกลับประเทศจีน ซึ่งโรงเรียนจะต้องรอให้ครูผู้สอนอาสาสมัครชาวจีนคนใหม่เดินทางเข้ามารับช่วงปฏิบัติหน้าที่ต่อ สภาพการณ์เช่นนี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความต่อเนื่องด้านการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของโรงเรียนรัฐบาลหลาย ๆ แห่ง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบว่าครูผู้สอนชาวจีนที่มีประสบการณ์การสอนภาษาจีนมากกว่า 4 ปี ส่วนใหญ่จะเป็นครูอัตราจ้างชาวจีน สำหรับโรงเรียนที่มีจุดเน้นด้านการเรียนการสอนภาษาจีนมักจะจ้างครูผู้สอนชาวจีนเอง ทั้งนี้เป็นเพราะโรงเรียนสามารถหาครูผู้สอนชาวจีนที่มีประสบการณ์การสอนภาษาจีนที่สูงได้เอง อีกทั้งยังเป็นครูชาวจีนที่เคยใช้ชีวิตหรือมีครอบครัวอยู่ในประเทศไทย มีประสบการณ์การสอนภาษาจีนในประเทศไทยมานาน สามารถพูดภาษาไทยและคุ้นชินกับวัฒนธรรมไทยได้ดี

3) ด้านระดับการศึกษาสูงสุดของครูผู้สอน

ผลการศึกษาระดับความรู้ความสามารถด้านภาษาของครูผู้สอนภาษาจีนเป็นประเด็นสำคัญของงานวิจัยนี้ ซึ่งผลพบว่า ครูผู้สอนภาษาจีนโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งชาวไทยและชาวจีนที่มีวุฒิการศึกษาขั้นสูงสุดระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ 77.45 และครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาขั้นสูงสุดระดับปริญญาโทคิดเป็นร้อยละ 22.22 และในจำนวนนี้มีครูผู้สอนที่สำเร็จการศึกษาจากสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาจีนคิดเป็นร้อยละ 78 และมีครูผู้สอนที่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาจากสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาจีน คิดเป็นร้อยละ 22 จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ายังมีจำนวนครูผู้สอนจำนวนไม่น้อยที่ไม่เคยสำเร็จการศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนภาษาจีนมาก่อน ซึ่งอาจส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ทั้งนี้ศาสตร์ด้านการสอนภาษาจีนสำหรับชาวต่างชาติเป็นศาสตร์ที่จำเป็นต้องใช้ทักษะการบูรณาการข้ามศาสตร์ ผู้สอนนอกจากจะต้องมีระดับภาษาจีนที่ดีแล้ว จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้หรือทักษะด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนภาษาจีน ดังเช่น ทักษะด้านการสอนภาษาจีนในฐานะภาษาที่สอง ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ ความรู้ด้านจิตวิทยา ความรู้ด้านสังคมและศิลปวัฒนธรรม ความรู้ด้านการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม เป็นต้น

4) ด้านระดับความสามารถทางด้านภาษาของครูผู้สอน

ผู้วิจัยยังได้สำรวจระดับความสามารถทางด้านภาษาจีนของครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทย พบว่ามีครูผู้สอนชาวไทยที่สอบผ่านการสอบวัดระดับความสามารถภาษาจีน (HSK) ระดับ 4-5 เป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีจำนวนครูผู้สอนชาวไทยจำนวนหนึ่งที่ระบุว่าตนเองยังไม่เคยผ่านการสอบวัดระดับความสามารถภาษาจีนมาก่อน (ดังภาพที่ 4) สภาพการณ์เช่นนี้ส่งผลต่อการตรวจสอบและประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนของครูผู้สอน อีกทั้งอาจจะทำให้เกิดปัญหาด้านการขาดความเชื่อมั่นในตัวครูผู้สอนในภายหลังได้ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สำรวจสภาพการสอบผ่านการสอบวัดระดับความสามารถภาษาจีนในทักษะด้านการพูด (HSKK) ของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทยส่วนใหญ่ระบุว่าตนเองยังไม่เคยผ่านการสอบวัดระดับความสามารถภาษาจีนในทักษะด้านการพูด (HSKK) มาก่อน (ดังภาพที่ 5) แต่ในความเป็นจริง ในการปฏิบัติหน้าที่การสอนภาษาจีน ทักษะด้านการพูดภาษาจีนของครูผู้สอนเป็นอีกหนึ่งทักษะที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง การที่ครูผู้สอนไม่เคยมีผลสอบวัดระดับทางภาษาที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากลก็อาจจะส่งผลเสียต่อครูผู้สอน และส่งผลต่อความเชื่อมั่นในตัวครูผู้สอนจากผู้เรียน ผู้ปกครองและสังคมภายนอก ดังนั้นครูผู้สอนชาวไทยควรให้ความสำคัญต่อการสอบวัดระดับความสามารถทางภาษาจีนทั้ง HSK และ HSKK อีกทั้งสถานศึกษาควรเพิ่มเงื่อนไขการรับสมัครครูผู้สอนภาษาจีน โดยเฉพาะเงื่อนไขด้านทักษะความรู้ทางด้านภาษาจีนที่จะต้องมีผลคะแนนสอบวัดระดับทางภาษาจีนที่ได้มาตรฐาน น่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

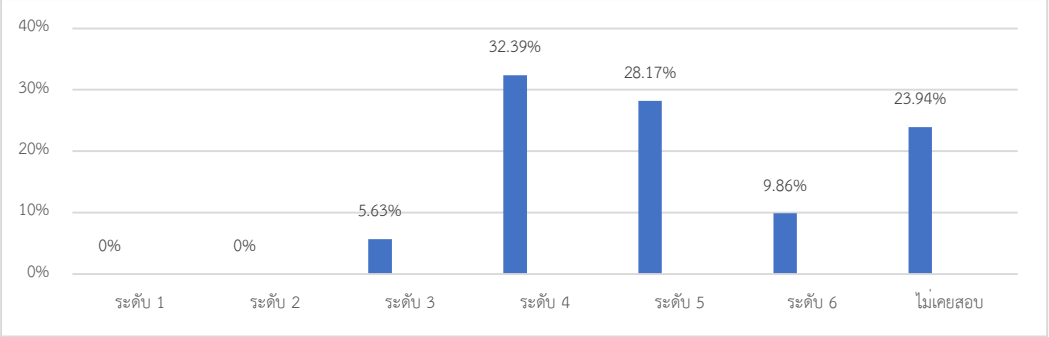

ภาพที่ 4 สภาพการสอบผ่านการสอบ HSK ของครูผู้สอนชาวไทย

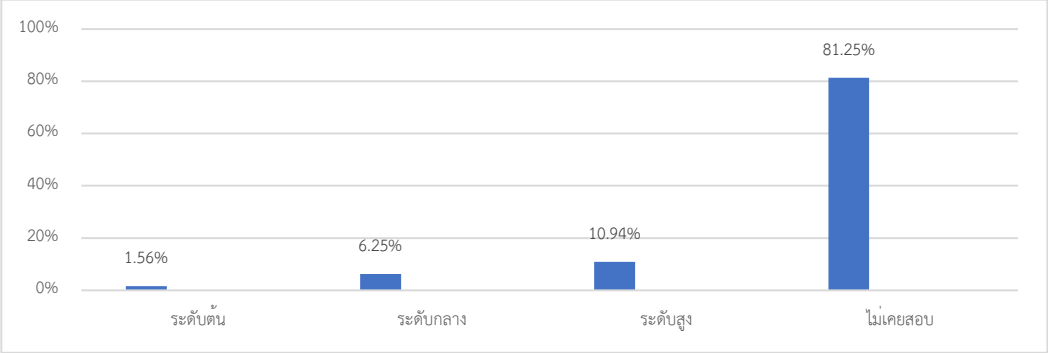

ภาพที่ 5 สภาพการสอบผ่านการสอบ HSKK ของครูผู้สอนชาวไทย

สำหรับทักษะด้านภาษาไทยของครูผู้สอนชาวจีน ผู้วิจัยพบว่าครูผู้สอนชาวจีนส่วนใหญ่ระบุว่าตนเองมีระดับทักษะภาษาไทยในระดับต้น และไม่มีพื้นฐานทักษะภาษาไทยเลย (ดังภาพที่ 6) ซึ่งข้อมูลดังกล่าวมีความสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา กล่าวคือผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นตรงกันว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่พบจากครูผู้สอนชาวจีนคืออุปสรรคทางด้านภาษาและความคุ้นชินทางด้านวัฒนธรรมไทย ส่งผลให้ครูผู้สอนชาวจีนไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนและสื่อสารให้นักเรียนชาวไทยเข้าใจในสิ่งที่ครูผู้สอนต้องการจะถ่ายทอดได้ ถึงแม้ครูผู้สอนชาวจีนจะมีเทคนิคการสอนหรือมีสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจและทันสมัยก็ตาม แต่อุปสรรคทางด้านภาษาทำให้การจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนชาวจีนในช่วงแรก ๆ ดำเนินไปด้วยความยากลำบาก โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นประถมศึกษาที่จำเป็นจะต้องใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยเกม เมื่อครูผู้สอนไม่สามารถใช้ภาษาไทยในการอธิบายกฎกติกาของเกมต่าง ๆ ได้ จึงเป็นเรื่องยากที่จะทำให้การจัดกิจกรรมเหล่านั้นสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวังได้ หรือในกรณีที่ต้องจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาสอดแทรกด้านวัฒนธรรมจีน ที่จะต้องใช้วิธีการสอนด้วยการอธิบายหรือการบรรยายเป็นหลัก อุปสรรคทางด้านภาษาเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ครูผู้สอนชาวจีนยากที่จะจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหาทางด้านวัฒนธรรมจีนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่คาดหวัง อีกทั้งอุปสรรคทางด้านภาษาของครูผู้สอนชาวจีนยังส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการเรียนการสอน ซึ่งอาจส่งผลกระทบด้านลบต่อเนื่องไปสู่แรงจูงใจด้านการเรียนภาษาจีนของนักเรียนชาวไทย

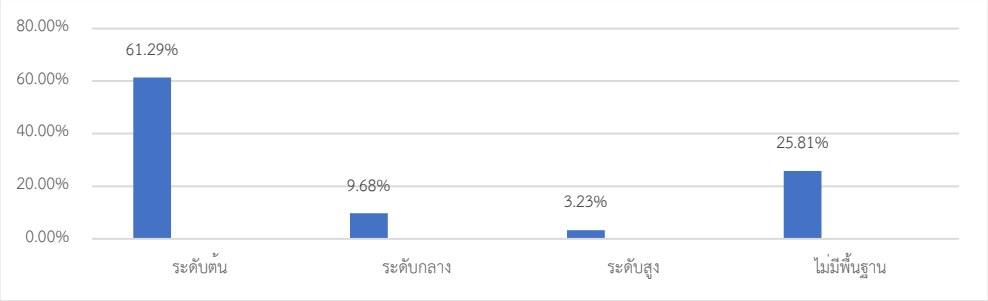

ภาพที่ 6 สภาพระดับความสามารถด้านทักษะภาษาไทยของครูผู้สอนชาวจีน

5) ด้านเทคนิคการสอน

เทคนิควิธีการสอนของครูผู้สอนภาษาจีนที่ผู้วิจัยได้ออกแบบแบบสอบถามที่ต้องการศึกษาวิธีการสอนรูปแบบต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนทั้งชาวไทยและชาวจีนมักจะเลือกใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนชาวไทย โดยออกแบบข้อคำถามให้ครูผู้สอนสามารถเลือกตอบได้หลายข้อ จากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม พบว่า ครูผู้สอนส่วนใหญ่มักจะเลือกใช้วิธีการสอนแบบ “อธิบายและเน้นการฝึกฝนบ่อย ๆ” มากที่สุด (ดังภาพที่ 6) จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนทำให้ทราบอีกว่า ปัจจัยที่ทำให้ครูผู้สอนส่วนใหญ่เลือกใช้เทคนิควิธีการสอนประเภทนี้เป็นเพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่ไม่มีแวดล้อมทางภาษาจีนที่ดี เมื่อเรียนภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สองแล้ว มักจะไม่มีโอกาสได้ใช้ภาษาจีนฝึกฝนในสถานการณ์จริง ทำให้ผู้เรียนเรียนแล้วไม่สามารถนำความรู้ไปพัฒนาให้เกิดเป็นทักษะได้ ดังนั้นวิธีการสอนประเภทนี้จึงเน้นการอธิบายให้นักเรียนมีความรู้ทางด้านภาษา และให้เวลาในการฝึกฝนมากยิ่งขึ้น โดยให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และสามารถพัฒนาความรู้ให้เกิดเป็นทักษะผ่านการฝึกฝนบ่อย ๆ

ผู้วิจัยยังพบว่าวิธีการสอนแบบ “การแปลไวยากรณ์” ซึ่งเป็นวิธีการสอนภาษาต่างประเทศแบบดั้งเดิมยังคงเป็นอีกหนึ่งวิธีที่ครูผู้สอนภาษาจีนในประเทศไทยนิยมใช้ โดยเฉพาะครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทยมักจะเลือกใช้วิธีสอนประเภทนี้อยู่บ่อยครั้ง จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนพบว่า เนื่องจากโรงเรียนที่ปฏิบัติหน้าที่สอนไม่มีความพร้อมด้านสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย บ่อยครั้งครูผู้สอนจำเป็นที่จะต้องใช้รูปแบบวิธีการสอนแบบดั้งเดิม ซึ่งส่งผลในด้านลบต่อแรงจูงใจด้านการเรียนภาษาจีนของผู้เรียน นอกจากนี้ กลับพบว่าครูผู้สอนเลือกใช้วิธีการสอนภาษาต่างประเทศสมัยใหม่มาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนภาษาจีนได้น้อยมาก ดังเช่น วิธีการสอนแบบ “สื่อสารแลกเปลี่ยน” วิธีการสอนแบบ “สอนด้วยสื่อมัลติมีเดีย” วิธีการสอนแบบ “สอนด้วยเพลง” และวิธีการสอนแบบ “สอนด้วยเกม” หลังจากที่ได้สัมภาษณ์กับครูผู้สอนแล้ว ทำให้ทราบว่าการใช้วิธีการสอนในลักษณะเช่นนี้จำเป็นจะต้องใช้กำลังของครูผู้สอนและงบประมาณสนับสนุนที่ค่อนข้างสูง แต่ในสภาพความเป็นจริง โรงเรียนรัฐบาลหลาย ๆ แห่งมีงบประมาณสำหรับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาจีนที่ค่อนข้างจำกัด อีกทั้งปัญหาด้านการจัดชั่วโมงเรียนรายวิชาภาษาจีนของโรงเรียนรัฐบาลระดับชั้นประถมศึกษาก็ค่อนข้างน้อย โรงเรียนรัฐบาลหลาย ๆ แห่งสามารถจัดชั่วโมงเรียนรายวิชาภาษาจีนได้เพียง 1-2 คาบต่อสัปดาห์เท่านั้น สภาพการณ์เช่นนี้ทำให้ครูผู้สอนออกแบบการเรียนการสอนรายวิชาภาษาจีนให้มีความหลากหลายและใช้วิธีการสอนที่ทันสมัยได้ยากยิ่งขึ้น การเรียนการสอนรายวิชาภาษาจีนที่ครูผู้สอนเน้นการสอนอธิบายเป็นหลักอาจเป็นวิธีที่ไม่เหมาะสมกับผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา

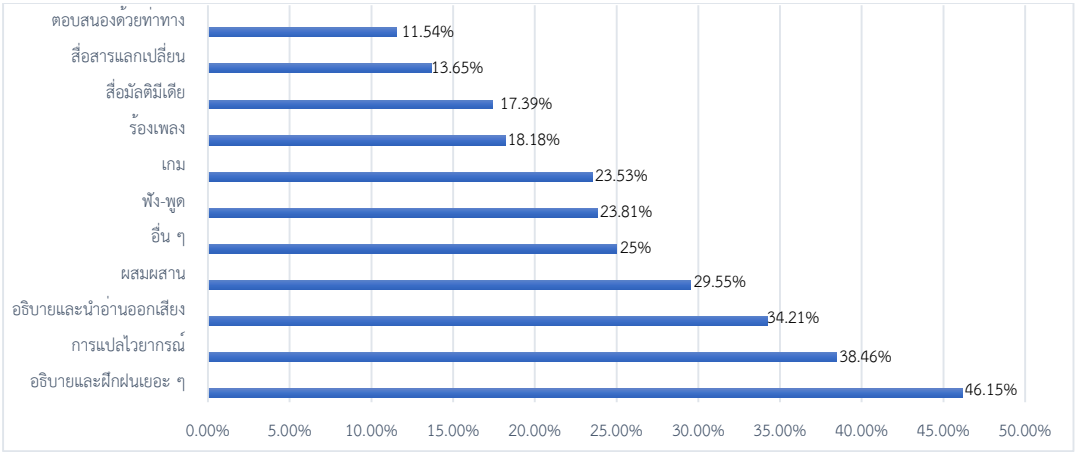

ภาพที่ 7 สภาพการใช้วิธีการสอนของครูผู้สอนภาษาจีน

6) ด้านผลตอบรับจากผู้เรียน

สืบเนื่องจากประเด็นสำรวจวิธีการสอนภาษาจีนของครูผู้สอนภาษาจีน เพื่อเป็นการศึกษาเชิงลึก ผู้วิจัย ได้ออกแบบแบบสอบถามสำหรับผู้เรียน เพื่อต้องการศึกษาผลตอบรับของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบการสอนของครูผู้สอน พบว่าผู้เรียนชอบให้ครูผู้สอนใช้วิธีการสอนแบบ “สอนด้วยเกม” วิธีการสอนแบบ “สอนด้วยสื่อมัลติมีเดีย” วิธีการสอนแบบ “สื่อสารแลกเปลี่ยน” วิธีการสอนแบบ “สอนด้วยเพลง” มากที่สุด ส่วนวิธีการสอนแบบดั้งเดิม เช่น วิธีการสอนแบบ “ฟังและพูด” และวิธีการสอนแบบ “การแปลไวยากรณ์” เป็นรูปแบบการสอน ที่ผู้เรียนระดับประถมศึกษาไม่ชอบมากที่สุด (ดังภาพที่ 7) จากผลสรุปที่ได้จากแบบสอบถามทำให้ทราบว่าวิธีการสอนที่ครูผู้สอนภาษาจีนใช้บ่อยไม่สัมพันธ์กับวิธีการเรียนที่ผู้เรียนต้องการ

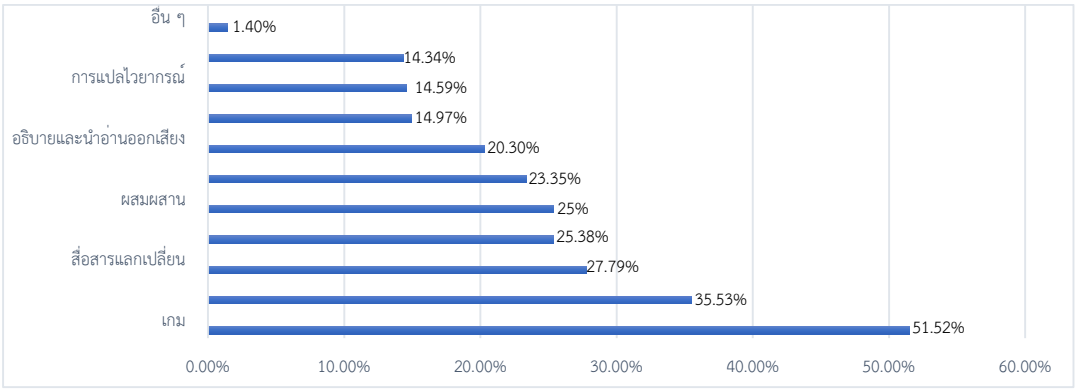

ภาพที่ 8 รูปแบบวิธีการสอนที่ผู้เรียนต้องการ

สำหรับภาระงานสอนของครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีน ผู้วิจัยพบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่มีจำนวนภาระงานสอนอยู่ที่ 16-20 คาบเรียนต่อสัปดาห์ หรือเฉลี่ย 4 คาบเรียนต่อวัน ภาระงานดังที่กล่าวนี้เป็นไปตามกำหนดภาระงานสอนขั้นต่ำของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าสมเหตุสมผลและครูผู้สอนควรมีเวลาสำหรับเตรียมการสอน หรือออกแบบสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้วิจัยได้ศึกษาความเคยชินของครูผู้สอนในการเลือกใช้ภาษาหลักเพื่อดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียน พบว่ามีครูผู้สอนที่เลือกใช้ภาษาไทยเป็นหลักในการสื่อสารกับนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 49.51 มีครูผู้สอนที่เลือกใช้ภาษาจีนเป็นหลักในการสื่อสารกับนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 45.63 และมีครูผู้สอนส่วนน้อยที่เลือกใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักในการสื่อสารกับนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 4.85 นอกจากนี้ ผลการสอบถามผู้เรียนพบว่าผู้เรียนส่วนใหญ่ต้องการให้ครูผู้สอนใช้ภาษาจีนและภาษาไทยผสมผสานกันเพื่อสื่อสารกับผู้เรียนในชั้นเรียน (ดังภาพที่ 7) และมีผู้เรียนส่วนใหญ่ระบุว่าต้องการครูผู้สอนชาวจีนและชาวไทยร่วมกันสอนในรายวิชาภาษาจีน โดยให้ครูผู้สอนชาวจีนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน และให้ครูผู้สอนชาวไทยคอยช่วยอธิบายเนื้อหาที่ยากต่อความเข้าใจ (ดังภาพที่ 8) แต่ในความเป็นจริงดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้นนั้น โรงเรียนรัฐบาลที่เปิดสอนรายวิชาภาษาจีนส่วนใหญ่มีงบประมาณที่จำกัด โรงเรียนบางแห่งมีครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีนเพียง 1 ท่าน แนวทางที่ผู้เรียนต้องการกลับดูเหมือนเป็นแนวทางที่ยากจะทำให้เกิดขึ้นจริงได้

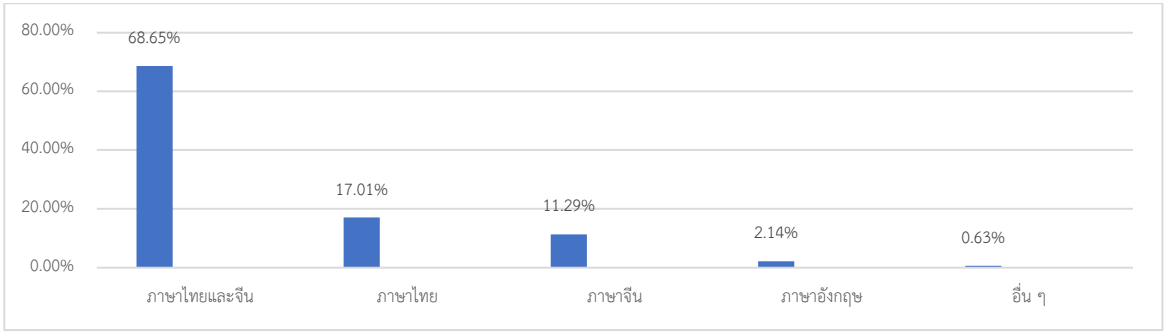

ภาพที่ 9 ภาษาหลักที่ผู้เรียนต้องการให้ครูผู้สอนใช้ในการจัดการเรียนการสอน

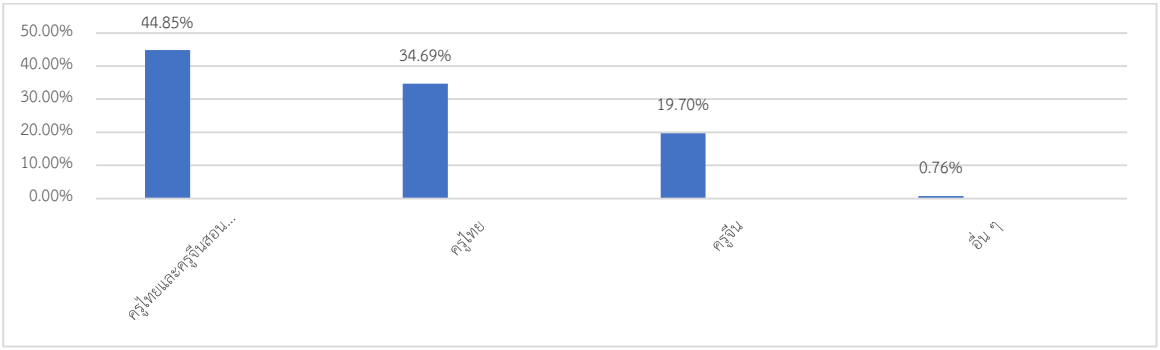

ภาพที่ 10 รูปแบบการจัดครูผู้สอนที่นักเรียนต้องการ

7) สรุปประเด็นปัญหา

นอกจากนี้แล้ว ผลสำรวจผลตอบรับของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาจีนของครูผู้สอนทั้งชาวไทยและชาวจีน ผู้เรียนส่วนใหญ่คิดว่าเทคนิคการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนชาวไทยสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ง่าย และมีผู้เรียนส่วนใหญ่คิดว่าเทคนิคการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอนชาวจีนทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาระดับความสามารถทางภาษาจีนได้อย่างรวดเร็ว

ผู้วิจัยได้ออกแบบประเด็นคำถามที่เกี่ยวกับปัญหาด้านครูผู้สอนภาษาจีนในแบบสอบถาม เพื่อสามารถวิเคราะห์และสรุปประเด็นด้านครูผู้สอนภาษาจีนของโรงเรียนรัฐบาลที่เปิดสอนรายวิชาภาษาจีนในระดับประถมศึกษาให้มองเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น โดยมุ่งสำรวจน้ำหนักของปัญหาที่ใช้มาตรประมาณค่าของลิเคิร์ท (Likert Scale) ผลที่ได้ดังภาพที่ 9

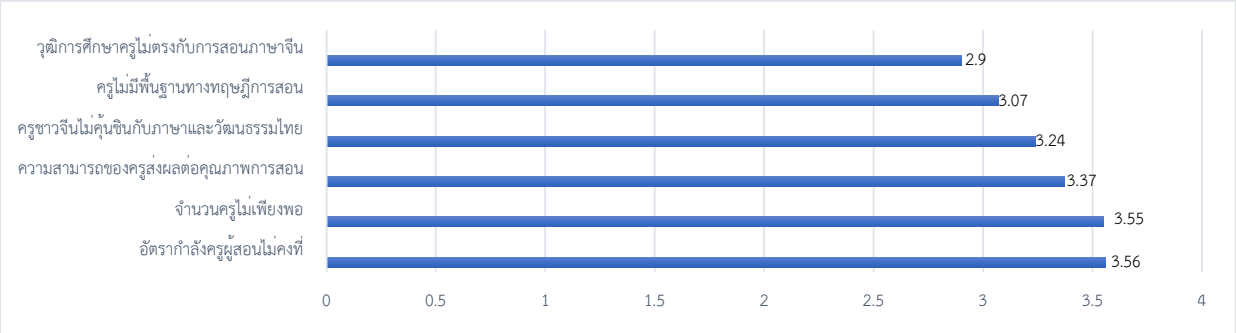

ภาพที่ 11 สรุปประเด็นปัญหาด้านครูผู้สอนภาษาจีน

จากภาพที่ 9 จะเห็นได้ว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาอัตรากำลังครูผู้สอนที่ไม่เสถียร มีการเปลี่ยนแปลงครูผู้สอนอยู่บ่อยครั้งเป็นปัญหาที่ควรให้ความสำคัญมากที่สุด ซึ่งตรงกับผลการวิจัยที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ปัญหาที่รองลงมาคือปัญหาด้านจำนวนครูผู้สอนที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการด้านการเรียนภาษาจีน ถึงแม้ว่าทุกปีจะมีครูอาสาสมัครชาวจีนจากสำนักงานส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนนานาชาติ (Hanban) มาประจำอยู่ตามโรงเรียนต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการด้านการเรียนภาษาจีนในสังคมไทย นอกจากนี้ ปัญหาด้านความไม่เคยชินด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยของครูผู้สอนชาวจีนยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาภาษาจีน ดังนั้นครูผู้สอนชาวจีนนอกจากจะต้องมีความถนัดด้านภาษาจีนและอังกฤษแล้ว ยังต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมไทยอีกด้วย

สรุปผล

ผลการวิจัยสำรวจสภาพปัญหาครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถสรุปได้ดังนี้

1) ด้านครูผู้สอน สามารถแบ่งได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ครูผู้สอนชาวไทยที่เป็นข้าราชการ 2) ครูผู้สอนชาวไทยอัตราจ้าง 3) ครูผู้สอนอาสาสมัครชาวจีน และ 4) ครูอัตราจ้างชาวจีน แต่โรงเรียนหลาย ๆ แห่งมักจะจ้างครูผู้สอนชาวไทยอัตราจ้างและครูผู้สอนอาสาสมัครชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งครูทั้ง 2 กลุ่มดังกล่าว เป็นครูผู้สอนที่ยังขาดประสบการณ์ด้านการสอนภาษาจีน และมีความไม่เสถียรด้านอัตรากำลังครูผู้สอนค่อนข้างสูง

2) ด้านประสบการณ์การสอนภาษาจีน พบว่า ครูผู้สอนชาวไทยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ด้านการสอนภาษาจีนระหว่าง 1-3 ปีเป็นส่วนใหญ่ และครูผู้สอนชาวจีนส่วนใหญ่มีประสบการณ์การสอนภาษาจีนไม่ถึง 1 ปี

3) ด้านระดับการศึกษาสูงสุดของครูผู้สอน พบว่าครูผู้สอนภาษาจีนทั้งชาวไทยและชาวจีนส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาสูงสุดที่ระดับปริญญาตรี และปริญญาโท แต่ก็มีครูผู้สอนคิดเป็นร้อยละ 22 ที่ระบุว่าสาขาที่สำเร็จการศึกษาไม่ตรงกับงานสอนภาษาจีน

4) ด้านระดับความสามารถทางด้านภาษาของครูผู้สอน พบว่าระดับความสามารถทางด้านภาษาจีนของครูผู้สอนชาวไทยส่วนใหญ่อยู่ระดับ HSK 4-5 แต่ก็มีครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 23.94 ที่ระบุว่ายังไม่เคยผ่านการสอบวัดระดับทางด้านภาษาจีน HSK และมีครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 81.25 ที่ระบุว่ายังไม่เคยผ่านการสอบวัดระดับทางด้านการพูดภาษาจีน HSKK ส่วนระดับความสามารถทางด้านภาษาไทยของครูผู้สอนชาวจีนส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับพื้นฐาน และมีครูผู้สอนชาวจีน คิดเป็นร้อยละ 25.81 ที่ระบุว่าไม่มีพื้นฐานทางด้านภาษาไทย

5) ด้านเทคนิคการสอน พบว่าครูผู้สอนส่วนใหญ่มักจะใช้การอธิบายและฝึกฝน และใช้วิธีการแปลไวยากรณ์ในการจัดการเรียนการสอน แต่ยังขาดการใช้เทคนิคหรือวิธีการสอนภาษาจีนที่ทันสมัย เช่น การจัดการเรียนการสอนรูปแบบเกม หรือการใช้สื่อมัลติมีเดียมาประกอบในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

6) ด้านผลตอบรับจากผู้เรียน พบว่านักเรียนส่วนใหญ่ต้องการให้ครูผู้สอนใช้ภาษาไทยและภาษาจีนผสมผสานในการอธิบายหรือดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน อีกทั้งยังต้องการให้ครูผู้สอนทั้งชาวไทยและชาวจีนเข้าสอนร่วมกัน

7) สรุปประเด็นปัญหา พบว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาด้านอัตรากำลังครูผู้สอนที่ไม่มีความเสถียรเป็นปัญหาที่ใหญ่ที่สุด ส่วนปัญหาด้านจำนวนครูผู้สอนที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการด้านการเรียนภาษาจีน ปัญหาด้านความสามารถของครูผู้สอน ปัญหาด้านความคุ้นชินด้านภาษาและวัฒนธรรมของครูจีน ปัญหาด้านความรู้ด้านทฤษฎีการสอนภาษาของครูผู้สอน และปัญหาด้านวุฒิการศึกษาของครูผู้สอนที่ไม่สอดคล้องกับงานสอนภาษาจีนเป็นปัญหาใหญ่ที่ควรให้ความสำคัญและนำไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไข

อภิปรายผล

ปัญหาด้านครูผู้สอนภาษาจีนในประเทศไทยยังคงเป็นปัญหาสำคัญที่เป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาภาษาจีนในประเทศไทย จากผลการวิจัยที่ได้สรุปไว้ข้างต้นสอดคล้องกับข้อสรุปในงานวิจัยของ Chen (2013) ที่พบว่า ปัญหาด้านความเสถียรของอัตรากำลังครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีน ปัญหาด้านคุณภาพการสอนของผู้สอนภาษาจีน ปัญหาครูผู้สอนส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ด้านการสอนภาษาจีน และปัญหาด้านระดับความสามารถทางภาษาของครูผู้สอนภาษาจีนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยมาอย่างยาวนานและดูเหมือนว่าจะเป็นเรื่องยากที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ให้หมดไป โดยเฉพาะปัญหาด้านความเสถียรด้านอัตรากำลังครูผู้สอนที่มีความไม่แน่นอนเกิดขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องของหลักสูตรและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อีกทั้งปัญหาด้านประสบการณ์ด้านการสอนภาษาจีนและปัญหาด้านระดับความสามารถทางภาษาของครูผู้สอนก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามและส่งผลด้านลบต่อคุณภาพการสอนภาษาจีน ผู้วิจัยคิดว่ากระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับปัญหาดังกล่าวมากขึ้น และควรแก้ไขและพัฒนาประเด็นปัญหาเหล่านี้อย่างเร่งด่วนเพื่อยกระดับคุณภาพการสอนรายวิชาภาษาจีนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

จากผลที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1) สำหรับสถานศึกษาที่มีจุดเน้นด้านภาษาจีน ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพิจารณารับครูข้าราชการชาวไทย ผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับงานสอนภาษาจีนมาสอนประจำอยู่ที่สถานศึกษา ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาความเสถียรด้านอัตรากำลังครูผู้สอนในระยะยาว

2) กระทรวงศึกษาธิการ สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาทักษะครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีน (Reskill/Upskill/Newskill) ให้มากยิ่งขึ้น โดยสามารถจัดกิจกรรมให้ความรู้ที่เกี่ยวกับทฤษฎีการสอนภาษาที่สอง ทฤษฎีด้านจิตวิทยา ทฤษฎีด้านการศึกษา เทคนิคการสอนภาษาที่สองสมัยใหม่ เทคนิคการจัดการชั้นเรียน เป็นต้น

3) การพิจารณารับครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษานอกจากจะต้องคำนึงถึงระดับความสามารถทางด้านภาษาของครูผู้สอนแล้ว ยังต้องคำนึงถึงสาขาวิชาที่ครูผู้สอนสำเร็จการศึกษา ซึ่งควรจะเป็นสาขาวิชาที่สอดคล้องกับงานสอนภาษาจีน

4) ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับระดับความสามารถทางด้านภาษาของครูผู้สอนให้มากยิ่งขึ้น โดยตั้งเงื่อนไขระดับความสามารถทางด้านภาษาจีนขั้นต่ำที่ครูผู้สอนภาษาจีนชาวไทยจะต้องสอบผ่าน และกระตุ้นให้ครูผู้สอนชาวไทยที่ยังไม่เคยผ่านการสอบวัดระดับทางด้านภาษาจีน HSK และ HSKK สามารถสอบผ่านตามเวลาที่กำหนด อีกทั้งยังต้องให้ความสำคัญกับระดับความสามารถทางด้านภาษาไทยของครูผู้สอนชาวจีน สามารถขอความช่วยเหลือจากครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทยหรือครูผู้สอนชาวไทยท่านอื่น ๆ เข้ามาให้ความช่วยเหลือทางการเรียนภาษาไทยให้กับครูชาวจีน

5) ผู้บริหารสถานศึกษาสำรวจข้อจำกัดต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูผู้สอน และสามารถพิจารณาให้การสนับสนุนตามความพร้อมของสถานศึกษา เช่น จัดหาสื่อมัลติมีเดียที่มีความทันสมัยและสื่อการเรียนรู้อื่น ๆ ที่น่าสนใจ สามารถจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ที่มุ่งเน้นให้ครูผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ สามารถแลกเปลี่ยนประสบการณ์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับช่วงวัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา

6) สำหรับด้านภาษาที่จะใช้ในการสอนและอธิบายเนื้อหาในรายวิชา เนื่องจากนักเรียนอยู่ในช่วงระดับประถมศึกษา เป็นช่วงวัยที่กำลังซึมซับภาษาที่หนึ่งหรือภาษาแม่ ถึงแม้ช่วงวัยดังกล่าวเป็นช่วงวัยที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศก็ตาม แต่ในกระบวนการเรียนรู้ภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศของผู้เรียนในช่วงวัยดังกล่าวนั้น มักจะต้องเจอลักษณะหรือรูปแบบทางภาษาที่แตกต่างไปจากภาษาแม่ (คะนึงนิตย์ จันทรัตน์, 2554) หากไม่ได้รับการอธิบายให้เข้าใจตั้งแต่ต้น ก็อาจจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจหรือตีความผิดและจดจำข้อผิดพลาดเหล่านั้นจนกลายเป็นความเคยชิน ซึ่งอาจจะยากต่อการแก้ไขให้ถูกต้องในอนาคต โดยเฉพาะข้อผิดพลาดด้านการออกเสียง เป็นต้น ดังนั้นหากสถานศึกษาใดที่มีจุดเน้นทางด้านภาษาจีนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนภาษาจีนของผู้เรียน สามารถพิจารณาให้ครูผู้สอนชาวไทยและครูผู้สอนชาวจีนสอนร่วมกัน อาจจะแบ่งเนื้อหาที่จำเป็นต้องใช้วิธีการสอนแบบอธิบายความรู้ทางภาษาให้กับครูผู้สอนชาวไทย

รับผิดชอบ ส่วนด้านการฝึกฝนทักษะทางด้านภาษาอาจพิจารณาให้ครูผู้สอนชาวจีนเข้ามารับผิดชอบ ทั้งนี้ หากบางสถานศึกษาที่มีครูผู้สอนรายวิชาภาษาจีนเพียงแค่ 1 ท่าน โดยเฉพาะโรงเรียนที่มีแค่ครูผู้สอนชาวจีน 1 ท่านเท่านั้น ก็ควรพิจารณาให้ความช่วยเหลือทางด้านภาษาไทยให้กับครูผู้สอนชาวจีนได้ตามความพร้อม

เอกสารอ้างอิง

คนึงนิตย์ จันทรัตน์. (2554). *ภาษาศาสตร์ประยุกต์ในการเรียนรู้ภาษา.* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ชลาลัย อานามวัฒน์. (2556). *การบริหารการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนสอนภาษาจีน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ, กรุงเทพฯ.

ธีรพงศ์ แก้วมณี. (2564). *A Study on the Chinese Language Proficiency Standards and Syllabus in Thailand's Public Primary School* (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). Beijing Normal University, Beijing.

ธีรพงศ์ แก้วมณี, An Meng, รัฐสรรค์ จันทรพิมพ์, (2566). วิจัยสำรวจสภาพการใช้หลักสูตรภาษาจีนโรงเรียนประถมศึกษาในประเทศไทย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 12*(1), 69-85.

ประจิตร ป้อมอรินทร์, (2563). ความสัมพันธ์ไทย - จีนสมัยโบราณและการท่องเที่ยวไทยของนักท่องเที่ยวชาวจีน. *วารสารวิชาการภาษาและวัฒนธรรมจีน, 7*(1), 169-180.

พิชัย แก้วบุตร, (2564). ความต้องการจำเป็นของครูอาสาสมัครจีนต่อวิทยากรฝ่ายไทย : กรณีศึกษาโครงการอบรมครูอาสาสมัครจีน (ประเทศไทย) ประจำปี 2562. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 9*(1), 65-81.

Chen Y. (2013). *The Study on Chinese Education and the Planning in Thailand*. Guangzhou: World Publishing Guangdong Corporation.